

Nakladanie s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín

Projekt nakladania s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín chráni životné prostredie, zvyšuje hospodárnosť ich používania a znižuje náklady poľnohospodárov na ich zneškodnenie. Na otázky odpovedal Ing. Jozef Kotleba, výkonný riaditeľ Slovenskej asociácie ochrany rastlín.

Pomerne veľkou témou v oblasti chemickej ochrany rastlín sa v súvislosti s rastúcim záujmom o ochranu životného prostredia stala problematika zneškodnenia prázdnych obalov z prípravkov na ochranu rastlín. Slovenská asociácia ochrany rastlín už v roku 2014 spustila aktuálny projekt, ktorý ponúka riešenie správneho nakladania a následného zneškodnenia týchto obalov. Mohli by ste nám ho v skratke predstaviť?

Priemysel ochrany rastlín na Slovensku si s plnou vážnosťou uvedomuje skutočnosť, obdobne ako v iných krajinách Európy a sveta, že musí riešiť problematiku odpadov pochádzajúcich z prípravkov na ochranu rastlín, a to ich zberom a následným zhodnotením - ich recykláciou. Nevyhnutnosť angažovania priemyslu vyplýva aj z uplatňovania zákona NR SR o odpadoch č. 79/2015 Z. z., ktorý celý systém zabezpečenia vznikajúcich odpadov presúva cez tzv. princíp rozšírenej zodpovednosti na výrobcov a dovozcov.

I preto v decembri 2013 sa Slovenská asociácia ochrany rastlín po dohode s Európskou asociáciou ochrany rastlín rozhodla, že spustí prípravu a prvú fázu realizácie pilotného projektu nakladania s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín, ktorý dostal názov „Pilotný projekt nakladania s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín“. Dôvody spustenia projektu sú jednoznačné. Žiaľ v súčasnosti na Slovensku najviac využívaným spôsobom zneškodnenia prázdnych obalov je ich uloženie na skládku nebezpečného odpadu. Tu treba zdôrazniť, že takýto spôsob zneškodnenia prázdnych obalov je už dávnejšie neakceptovateľný a neudržateľný. Pre

korektnosť treba však uviesť, že prázdne obaly je možné aj spaľovať v spaľovni nebezpečného odpadu na tzv. energetické využitie (ohrev vody a následné vykurovanie). Tento spôsob energetického využitia je síce podstatne ekologickejší ako ukladanie na skládku nebezpečného odpadu, avšak vyvstáva problém so spaľovaním, keďže Slovensko je poddimenzované v počte vhodných spaľovní nebezpečného odpadu, a ich ďalšia výstavba je otázna. Ďalšou, a to zásadnou výzvou dneška je, že Európa a svet sa zameriava na cirkulárnu ekonomiku, ktorej súčasťou je jednoznačne materiálové zhodnotenie/recyklácia.

Predmetom tohto pilotného projektu Slovenskej asociácie ochrany rastlín je spolupracovať pri zbere, predbežnej úprave, preprave a zhodnocovaní vypláchnutých prázdnych obalov z prípravkov pochádzajúcich z poľnohospodárskej prvovýroby. Jeho cieľom je zaviesť schému, v ktorej sa odskúša prevádzkové riešenie pre nakladanie s tokom prázdnych, vypláchnutých plastových obalov z prípravkov na ochranu rastlín.

Veľmi ma teší, že naše snaženie si všimlo aj Ministerstvo životného prostredia SR a spoločnosť Reclay Slovensko, ktoré v rámci svojej súťaže Zlatý mravec za rok 2017 ocenilo Slovenskú asociáciu ochrany rastlín, keď sa tento projekt stal víťazom v kategórii „Firemné odpadové hospodárstvo“. Ocenenie nás teší o to viac, že ide o prvý projekt v histórii tejto súťaže ocenený z oblasti poľnohospodárstva. Môžeme tak povedať, že ide o veľmi aktuálny a zmysluplný projekt, meniaci prístup poľnohospodárov k ochrane životného prostredia, ktorú od nich odborná a laická spoločnosť jednoznačne očakáva.

Ako systém zneškodnenia obalov z prípravkov na ochranu rastlín funguje v zahraničí, napr. v ostatných krajinách EÚ? Dá sa na Slovensku inšpirovať zo zahraničných skúseností?

Inšpirovali sme sa skúsenosťami v okolitých krajinách. Systém nakladania s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín začali už pred vyše 20 rokmi riešiť v Nemecku a vo Francúzsku. Následne pred 10–15 rokmi sa k nim pridali ďalšie krajiny, vrátane našich susedov, a to Maďarsko a Poľsko. Systém sa rozšíril a plne funguje aj v Bulharsku, Chorvátsku, Rumunsku, Slovinsku a Srbsku. Nehovoriac o ďalších krajinách, ako je Belgicko, Holandsko, Portugalsko a Španielsko. Smelo môžeme povedať, že nezavádzame nič také, čo by bolo prevratné a hovoríme iba, že „koleso bolo už vynájdené“, len systém nakladania s obalmi z prípravkov na ochranu rastlín treba začať uplatňovať aj na Slovensku. Ide skôr o trend, keďže v súčasnosti sa čoraz viac aktivít sústreďuje na ochranu životného prostredia. A ani my na Slovensku nechceme byť v tomto pozadu.

Koľko odpadu z titulu využívania prípravkov na ochranu rastlín sa v slovenskom poľnohospodárstve ročne vyprodukuje a kde najčastejšie tento odpad končí?

Ak by sme vychádzali z našich údajov za posledných 10 rokov, tak ročný priemer je 303 t odpadu (viď tabuľka s údajmi za posledných 10 rokov). Tu treba poznamenať,

že nie všetky subjekty podnikajúce na Slovensku s prípravkami na ochranu rastlín sú členmi Slovenskej asociácie ochrany rastlín. Preto odhadujem, že s používaním prípravkov na ochranu rastlín sa na Slovensku spája tvorba približne 400 t odpadu tvoreného obalmi z plastov. Žiaľ, ako som spomenul, väčšina tohto odpadu stále končí na skládkach nebezpečného odpadu.

Prázdne obaly prípravkov na ochranu rastlín sa aktuálne klasifikujú ako nebezpečný odpad. Ako sa teda dá docieľiť toho, aby ich bolo možné recyklovať?

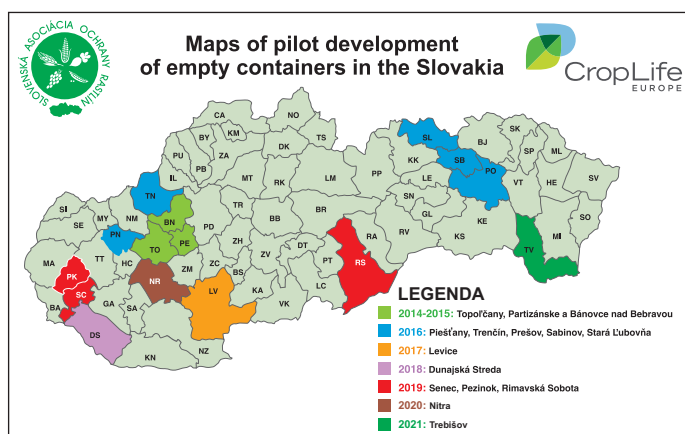
Od spustenia projektu, teda od roku 2014 si nechávame robiť analytické výsledky odobratých vzoriek z rozdrvených obalov (analýzovanie tzv. drviny zo zberu na Slovensku). Rozbory boli vykonané v Nemecku a v posledných rokoch v Grécku. V oboch prípadoch ide o akreditované laboratóriá, pričom odobraté vzorky neprekročili stanovený limit reziduí v odpadoch z plastov. Tento argument potvrdzuje možnosť preklasifikovania obalov na nie nebezpečný odpad s následnou možnosťou ich materiálového zhodnotenia/recyklácie. Takáto skutočnosť zásadným spôsobom mení nakladanie s odpadom, keďže je rozdiel hovoriť o nebezpečnom odpade a o ostatnom odpade. S tým totižto súvisí iný spôsob manipulácie s takto klasifikovaným odpadom, vrátane jeho prevozu, zhromažďovania, lisovania a drvenia.

Tab.: Typy a množstvá obalov umiestnené na trh priemyslom ochrany rastlín na Slovensku v rokoch 2011–2020

Rok	HD-PE (t)	PET (t)	Spolu (t)
2011	235,33	35,43	270,76
2012	236,60	27,34	263,94
2013	237,37	29,09	266,46
2014	279,94	38,63	318,57
2015	271,95	22,23	294,18
2016	286,22	46,76	332,98
2017	277,00	45,00	322,00
2018	272,31	34,32	306,63
2019	229,82	151,05	380,87
2020	188,80	88,36	277,16

- Na jeseň 2020 bol Európskou asociáciou ochrany rastlín prijatý záväzok, že do v roku 2025
- sa musí zabezpečiť zber a následné zhodnotenie 75% obalov z prípravkov na ochranu rastlín umiestnených na trh v krajinách EÚ vrátane Slovenska.
- V marci 2021 členovia Slovenskej asociácie ochrany rastlín schválili komerčný názov pre systém zberu prázdnych obalov na Slovensku. Jeho názov je „Z O R A“. Názov Z O R A znamená: Zber - Obalov - Recyklácia - Agro => Z O R A.
- Názov slova „Z O R A“ v prenesenom význame vyjadruje aj predzvesť niečoho lepšieho, radostného, čo určite systém zberu prázdnych obalov predstavuje.
- Súčasťou prijatia názvu systému zberu prázdnych obalov je aj prijaté nasledovné logo:

Mapa: Zber obalov z prípravkov na ochranu rastlín v SR organizovaný Slovenskou asociáciou ochrany rastlín na dobrovoľnom základe v rokoch 2014–2021

Aké benefity ponúka projekt zneškodnenia odpadov Slovenskej asociácie ochrany rastlín poľnohospodárskym podnikom?

Prázdne obaly z prípravkov na ochranu rastlín sú klasifikované ako nebezpečný odpad a teda poľnohospodári na ich zneškodnenie musia zavolať firmu, ktorá má oprávnenie na nakladanie s nebezpečným odpadom. Takýchto firiem je na Slovensku dosť. Samozrejme táto služba nie je zadarmo. Takáto firma si účtuje peniaze za naloženie, vyloženie a prepravu odpadu a za uloženie odpadu na skládku nebezpečného odpadu. Poplatky za tieto služby každoročne rastú. Každoročne výrazne rastie zvlášť poplatok za uloženie odpadu na skládku nebezpečného odpadu. Realita je navyše taká, že v dohľadnej dobe viaceré skládky nebudú tento odpad prijímať a tým skládkovať.

Takže bonusom pre toho, kto je dobrovoľne zapojený v našom projekte je, že zneškodnenie odpadu má u nás takýto poľnohospodársky podnik zadarmo. Treba povedať, že hlavne pre veľké podniky to znamená slušnú úsporu nákladov, pričom financie môžu byť využité inak. Podotýkam však, že práve veľké podniky nemajú pochopenie pre túto aktivitu a som v mnohých prípadoch nemilo prekvapený ich doterajšou politikou ohľadne nakladania s obalmi z prípravkov na ochranu rastlín.

Beží projekt po celom Slovensku, resp. realizuje sa zvoz prázdnych obalov v každom okrese Slovenska?

Projekt zberu prázdnych obalov beží od jesene 2014, teda aktuálne už ôsmy rok. Momentálne máme v projekte zapojených 123 poľnohospodárskych subjektov, pričom

operujeme v 15 okresoch Slovenska (viď mapa). Našou brzdou je legislatíva o odpadoch, ktorá nadobudla účinnosť v roku 2016. Podľa platnej legislatívy v prípade založenia vlastnej „Organizácie zodpovednosti výrobcov - OZV“ ktorá je jednou z možností odpadovej legislatívy, by sme museli ako asociácia zabezpečovať aj nakladanie s odpadmi z neobalových výrobkov a mali povinnosť uzavretia zmlúv s obcami. To znamená zabezpečovať nakladanie so sklom, papierom, tetrapakmi a podobne. Inými slovami, odpadová legislatíva v úvodzovkách núti Slovenskú asociáciu ochrany rastlín sa správať, ako by to bola firma na komplexné spracovanie komunálneho odpadu. To však neprichádza do úvahy. Priznám sa však, že hľadáme riešenie ako sa posunúť ďalej.

Pre Slovenskú asociáciu ochrany rastlín je tak tento projekt zrejme finančne náročný?

Áno, projekt je finančne náročný, no niektoré poplatky by bolo možné využiť racionálnejšie. Uvediem len jeden z príkladov. Finančné prostriedky, ktoré musia 11 členovia Slovenskej asociácie ochrany rastlín vynakladať, a nielen oni, nie sú využité efektívne. Aby som to spresnil. Každý z členov asociácie musí platiť zo zákona o odpadoch za obaly výrobkov, ktoré uvedú na trh. Platia akreditovaným OZV na základe zmluvy. Cena sa do roku 2020 pohybovala vo výške približne 100 až 110 EUR za tonu odpadu. Ide približne o sumu 40 000 EUR ročne. Výsledkom je formálne dodržanie zákona, ale úžitok nie je žiadny. Prázdne obaly naďalej končia na skládke nebezpečného odpadu. OZV v tejto veci neposkytujú žiadnu službu a ani riešenie.

Členovia Slovenskej asociácie ochrany rastlín tak platia zo zákona a súčasne sami z vlastných zdrojov budujú svoj vlastný paralelný systém pre odpady. To znamená, že de facto platia za zneškodnenie odpadu ešte aj poľnohospodársky podnik, ktorý si na konci celého reťazca necháva prázdne obaly z prípravkov na ochranu rastlín „zneškodniť“ prostredníctvom komerčných firiem. Tie to robia ako službu. Tieto veci, tak ako som uviedol hore vyššie sú preplácané. Pre-

to sa pýtam, nebolo by preto rozumnejšie tých 40 000 EUR využiť z našej strany priamo na zlepšenie budovania nášho vlastného systému zneškodnenia odpadu, ktorý nekončí na skládke nebezpečného odpadu, aby sme i my vedeli poskytnúť lepšiu službu poľnohospodárom?

Koľko obalov sa vám v rámci projektu darí vyzbierať ročne?

Za rok 2020 sme v rámci projektu vyzbierali 12,72 t prázdnych obalov. V roku 2021 však máme ambíciu vyzbierať 50 t týchto obalov a v nasledujúcom roku 100 t. V ďalších rokoch objemy zásadne narastú. Treba povedať, že mnohí poľnohospodári doteraz boli a sú ľahostajní voči tomu, ako správne nakladať s prázdnyimi obalmi. Stavajú sa k odpadom tak, ako celá slovenská spoločnosť. Radšej si zavolajú firmu na zneškodnenie odpadu, ako by mali vykonať triviálne vypláchnutie obalov a ich vysušenie. Pre mňa je to nepochopiteľné, keďže aj také krajiny ako je Rumunsko a Bulharsko nás v tomto dávno predbehli.

No s rastúcimi poplatkami, kritikou verejnosti ako aj uvedomelosťou v oblasti ochrany životného prostredia si čoraz viac hlavne mladých poľnohospodárov uvedomuje, že sa im oplatí prázdne obaly vypláchnuť/vysušiť a nechať ich spracovať v rámci nášho projektu.

Ďalšou pozitívou vecou je, že začínajú s nami spolupracovať spoločnosti zaoberajúce sa distribúciou prípravkov na ochranu rastlín. Keďže nemajú problém dovážať na poľnohospodárske podniky plné obaly s prípravkami na ochranu rastlín, viaceré nemajú problém zväzať späť prázdne, vypláchnuté obaly od svojich klientov. Popravde, tak trošku sú k tomu donútení samotnými poľnohospodármi, ktorí ich k tomu tlačia s tým, že zvažujú prechod pri nákupe prípravkov na ochranu rastlín ku konkurencii, ktorá zvoz robí. Ten, kto zvoz nerobí, sa tak môže dostať do konkurenčnej nevýhody.

Ako môže spolupráca distribútorov pomôcť ďalšiemu rozvoju celého projektu?

Ak distribútor zabezpečí zvoz prázdnych obalov od svojich klientov, celý systém môže fungovať ako systém zberných dvorov. Z pohľadu ekonomickej udržateľnosti celého projektu je totiž kľúčová efektívna logistika. Je drahé zväzať prázdne obaly sólovo po podnikoch. Ak by prázdne obaly stiahli späť distribútori od svojich klientov dvakrát do roka, tak ako sa to v mnohých prípadoch už bežne deje, ušetrilo by to veľa finančných prostriedkov.

Aké podmienky musí poľnohospodár splniť, aby ste od neho odobrali prázdne obaly?

Podotýkam, že spolupráca ohľadne nakladania s prázdnyimi obalmi z prípravkov na ochranu rastlín je postavená na dobrovoľnosti. S projektom je spojená intenzívna informačná kampaň. Tá spočíva účasťou Slovenské asociácie ochrany rastlín na pravidelnom vzdelávaní poľnohospodárov, rozširovaním informačných letákov, vlastnou web stránkou a osobnou návštevou potenciálnych subjektov zaujímavých sa o zapojenie sa do zberu obalov.

Súčasťou informačnej kampane je aj praktická brožúra zverejnená na webovej stránke asociácie, ktorá zrozumiteľným spôsobom informuje záujemcov z radov poľnohospodárov, ako treba správne postupovať pri nakladaní s prázdnyimi obalmi a o možnosti začlenenia sa do pilotného projektu.

V skratke: Dôležité je správne vypláchnutie, odtečenie a vysušenie prázdnych obalov ihneď po spotrebovaní prípravkov, ako aj ich skladovanie v priehľadných vreciach z plastu až do ich odovzdania organizácii poverenej od Slovenskej asociácie ochrany rastlín. Od poľnohospodárov sa požaduje, aby obaly boli bez uzáverov. Týmto opatreniami sa zabezpečí, že žiadne obaly sa nebudú vracaať so zvyškami kvapalín, a tým sa uľahčí ich preskúmanie, či sú správne vypláchnuté. Uzávery z obalov sa zbierajú

oddelene, to znamená nedávajú sa do vriec, kam sa dávajú prázdne obaly z prípravkov na ochranu rastlín. Priehľadné vrecia na prázdne obaly vrátane sťahovačov poskytuje Slovenská asociácia ochrany rastlín.

Keďže sú dva druhy obalov, a to obaly PET a obaly HD-PE, resp. PE-HD, tak tieto treba osobitne odkladať do vriec. Súčasťou tohto zberu je aj zber čistých - nezatečených kartónov z papiera, v ktorých sa prípravky prepravujú. Poľnohospodárske subjekty po odovzdaní prázdnych obalov dostanú od organizácie poverenej od Slovenskej asociácie ochrany rastlín „Sprievodný list nebezpečných odpadov“, ktorý potvrdzuje, že prázdne obaly budú zneškodnené zákonným spôsobom. Zber odpadu sa realizuje dvakrát do roka.

Čo sa deje s prázdnyimi obalmi ďalej? Kde sa spracovávajú a ako je ich možné využiť po ich zrecyklovaní?

Cieľom projektu je zabezpečiť, aby boli zrecyklované. Výsledkom recyklácie prázdnych obalov je recyklovaný výrobok. Celosvetovo, recyklované výrobky z našich obalov sa najčastejšie využívajú v stavebníctve - obaly pre elektroinštaláciu, automobilovom priemysle a v odpadovom hospodárstve, napríklad výroba vriec pre zber obalov z prípravkov na ochranu rastlín alebo aj pre zber iného druhu odpadov.

Prípravujete nejaké novinky v rámci tohto zaujímavého projektu? Máme v plánoch aj ďalšie nové modely pre zefektívnenie celého systému. K nim sa v tomto roku radí zapojenie sa dvoch väčších distribútorových spoločností zaoberajúcich sa predajom prípravkov na ochranu rastlín. Súčasne začíname spolupracovať s viacerými spoločnosťami zaoberajúcimi sa odpadom, ktoré nám budú vykonávať službu a to tým, že zozbierané prázdne obaly zlisujú. Znamená to, že nákladný automobil zvezie cca 20 ton zlisovaných obalov a nie ako doteraz iba 1,5-2 t obalov, čiže vzduch. Predpokladám, že po tejto zberovej sezóne dôjde k podstatnému nárastu zberu prázdnych obalov z prípravkov na ochranu rastlín na území Slovenska.

☞

Obr.: Zozbierané prázdne obaly z prípravkov na ochranu rastlín (J. Kotleba, jeseň 2020)